

2. Мозгальова Н.Г., Барановська І.Г. Емоційно-інтелектуальний потенціал у розвитку творчої особистості вчителя музики. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2019. Вип. 1-2 (13-14). С. 119-127.

3. Петринка Х. Сучасне бандурне мистецтво як уособлення культурного коду українців. *Наукові записки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка*. 2023. Вип 49. С. 28-40.

4. Українське кобзарство: методико-біографічні матеріали. КЗ КОР «Київська обласна бібліотека для юнацтва». Київ, 2020. 45 с.

5. Чорноіваник В., Барановська І.Г. Активізація емоційно-почуттєвої сфери дошкільників засобами візуального мистецтва. *Наукові записки: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв*. Серія «Мистецтво». Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2019. С. 195-199.

## СТРАТЕГІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ЕФЕКТИВНОЇ ІМПЛІМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ПОЛІМОВНОСТІ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Сніжана Драбинюк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: А. В. Василюк, доктор педагогічних наук, доцент  
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

## STRATEGIES FOR TRAINING PRIMARY EDUCATION SPECIALISTS FOR THE EFFECTIVE IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN POLICY OF MULTILINGUALISM IN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Snizhana Drabyniuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

**Анотація.** В статті розкриваються причини необхідності підтримки європейського полімовного вектора в Україні. Автор статті презентує стратегії підготовки фахівців початкової освіти до ефективної імпліmentaції політики полімовності в Новій українській школі.

**Ключові слова:** європейська політика полімовності, молодші школярі, підготовка фахівців початкової освіти, полімовний театр.

**Abstract.** The article reveals the reasons for the need to support the European multilingual vector in Ukraine. The author of the article presents strategies for preparing primary education specialists for the effective implementation of multilingualism policy in the New Ukrainian School.

**Key words:** European policy of multilingualism, junior schoolchildren, training of primary education specialists, multilingual theater.

На сучасному етапі суспільного розвитку Україна зберігає статус кандидата у члени Європейського Союзу, але все ще залишається відокремленою від ЄС своїм мовним бар'єром. Порівняно з іншими країнами Європи Україна хоч і багатонаціональна держава, проте значно відстає в готовності громадян вільно спілкуватися (в усній/письмовій формі) на широке коло тем іноземними мовами з носіями цих мов, в тому числі й англійською мовою (визнається в ЄС як *lingua franca* та *lingua culturalis*), яку президент В. Зеленський наразі прагне закріпити в офіційному статусі України як одну з мов міжнародного спілкування, звернення до інституцій ЄС [5].

Зауважимо, що євроінтеграційні прагнення України передбачають, зокрема, і визнання європейських стандартів у сфері мовної політики. Як відзначає В. Гаманюк у своїй монографії, мовна політика є відносно новим поняттям у європейській освітній політиці, проте насправді вона є складовою суспільного життя, а також системи освіти і, не в останню чергу, через те, що багатомовність супроводжувала розвиток людства та появу державності з

самого початку [2, с. 91]. Загалом ЄС у мовній сфері дотримується стратегії мультилінгвізму. Згідно з даними М. Яцимирської, мовна політика ЄС має дві основні мети: збереження й захист мовного розмаїття в ЄС, включаючи й мови мігрантів та національних меншин і підтримку вивчення принаймні двох домінуючих іноземних мов (причому одна з них, як правило, англійська), крім рідної/державної (української) [6, с. 318]. Можемо твердити, що фундаментальна ідея ЄС – співіснування різних відмінностей у культурі, звичаях, традиціях та мові.

Такий вектор щодо знання мов Україні важливо підтримувати з кількох причин. *По-перше*, це мовний сектор в епоху інформатизації, який надає доступ до інформації та ресурсів, які можуть бути недоступними виключно на рідній мові. *По-друге*, це відкриті можливості для туризму і культурно-освітнього обміну, швидка адаптація мігрантів до нового комунікативного середовища. *По-третє*, ключові мовні компетенції здатні задовольнити потреби сучасної економіки в умовах глобалізаційних змін, підвищують конкурентоспроможність фахівців на ринку праці та особливо актуальні у нинішній період цифрових трансформацій, розширюють можливості для міжнародного співробітництва з метою допомоги Україні під час спрямованої на неї масштабної агресії росії, а згодом і в її відбудові, адже є сполучною ланкою між народами. *По-четверте*, вивчення іноземних мов водночас сприятиме розвитку міжкультурної толерантності та взаєморозуміння, що важливо для побудови позитивних взаємовідносин, запобіганню виникнення конфліктів. *По-п'яте*, знання кількох мов допоможе розвинути здатність до багатозадачності, когнітивні здібності, покращить пам'ять та увагу.

Отже, багатомовність це необхідність, яка йде пліч-о-пліч з глобалізованим світом. Недарма Програма дій Європейського Союзу в сфері навчання впродовж життя робить особливий наголос на полімовності і відносить цей мовний напрям загалом до міжсекторальної частини, тобто тієї, що пронизує всі етапи освіти. Йти в ногу з сучасним світом це значить виховувати багатомовних людей. Важливо, щоб українські освітні політики, науковці, вчителі та кандидати на посаду вчителів перейняли підхід європейської багатомовної освіти.

У робочому документі ЄС «Language learning at pre-primary school level: Making it efficient and sustainable» зазначено, що деякі основи європейської політики полімовності мають бути імplementовані ще у дошкільних закладах, використовуючи для цього ігри [7]. Результатом сенсibilізації дошкільників до іноземних мов має стати забезпечення принципу наступності дошкільної та початкової освіти. Доведено, що чим пізніше починається вивчення другої мови, тим довший період занурення потрібен для успішного оволодіння другою мовою. Як позитив, саме молодший шкільний вік буде найбільш оптимальним періодом для навчання кількох іноземних мов, оскільки діти на цьому етапі швидше засвоюють нову інформацію та розвивають мовні навички. Оскільки відсутні будь-які рекомендації щодо послідовності введення іноземних мов, то мови залишають за собою відкритий вибір.

Головною умовою ефективної імplementації політики полімовності у Новій українській школі є наявність у фахівців початкової освіти відповідних педагогічних навичок і знань, грамотності з мов навчання (МН) і готовності викладати ними. Саме тому метою педагогічних ЗВО визначена підготовка високоосвіченого фахівця й творчого працівника, здатного до роботи в багатомовному інформаційному просторі. Про це свідчать державні нормативні документи, зокрема закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Нова рамкова стратегія щодо багатомовності (Eine neue Rahmenstrategie für Mehrsprachigkeit), Національна доктрина розвитку України в XXI столітті, Національна програма вивчення та популяризації іноземних мов «Speak Global – Go Global», Вайльбурзька Заява – Багатомовність та європейський вимір, а також Концепція «Нової української школи», де серед ключових компетентностей виокремлено високий рівень спілкування вчителя та учнів іноземними мовами.

Вважаємо, що сформувати багатомовну особистість може лише той вчитель, який сам є такою особистістю. Від вчителя залежить більше, ніж від навчального матеріалу, при чому як у позитивному, так і у негативному сенсі. Однак, здійснивши аналіз досліджень науковців [1; 3; 8], ми дійшли висновку, що існує тенденція до низьких очікувань стандарту щодо підготовки вчителя. До того ж занадто мало педагогів, які б могли передати студентам знання та навички, необхідні для багатомовного навчання. В результаті цього майбутні вчителі не отримують належної підготовки у ЗВО, почуваються не впевненими у собі, професійно неготовими. Слід погодитися і з тим, що розвиток у них компетенцій для навчання багатомовного читання й письма загалом часто є недостатнім. Відсутній комунікативний потенціал, тобто психологічні властивості і можливості, набуті завдяки взаємодії з іншими людьми; комунікативні можливості подальшого розвитку. Зокрема недостатньо розвинена комунікативна компетенція, що впливає зі здатності вчителів бути емпатичними та рефлексивними щодо власних переконань, культурних та соціальних відмінностей [10, с. 25]. Особливо бракує навчання вчителів сучасним європейським методикам вивчення іноземних мов. Більшість властивостей, установок і педагогічних вмінь кожного вчителя, як зазначає А. Василюк, «формується тільки під час його педагогічної діяльності (й залежить від типу школи, його професійних потреб, оточуючих умов, мотивації тощо)» [1, с. 62].

В цьому контексті слушною видається думка Ради Європи, що «упередження, брак досвіду та компетенцій може призвести до того, що вчителі неправильно приписуватимуть низьку продуктивність когнітивним здібностям або недостатнім зусиллям» [10, с. 23]. Як вказують вчені, «система іншомовної підготовки педагогічних кадрів диктується в умовах євроінтеграції, тому має відповідати вимогам сучасної цивілізації українського суспільства, логіці й методології сучасної педагогічної науки; базуватися на теоріях розвитку культури особистості й суспільства; органічно інтегруватися у загальну теорію навчання; давати можливість розв'язувати культурологічні, соціологічні, психологічні й педагогічні проблеми» [8, с. 1-2].

Розглянемо кілька стратегій підготовки майбутніх фахівців початкової освіти з урахуванням уже наявного українського та європейського досвіду професійної освіти.

*Мовна підготовка:* Відповідно до принципів дидактики багатомовності, вивчення кожної іноземної мови у педагогічних ЗВО має бути розширене та поглиблене. Навчальні програми з мовної підготовки повинні бути спрямовані на забезпечення високого рівня знань іноземних мов у вчителів початкових класів і передбачати викладання тією ж іноземною мовою на основі інтегративного підходу, оскільки цьому сприяють ряд чинників (скорочення аудиторного навантаження, відсутність дублювання співзвучних тем, формування міжпредметних асоціативних зв'язків та ін.). Вони можуть включати професійні курси лігвістичного спрямування, міжнародні обміни досвідом, співпрацю з носіями мови тощо. Підкреслимо, що бажаного ефекту можна досягти лише за умов контакту з іноземною мовою не лише як навчальною дисципліною, а як з автентичним засобом комунікації [2, с. 148]. Є. Громов та А. Коломієць звертаючись до досвіду Польщі, пропонують розробляти та впроваджувати в Україні навчальні курси за методикою *blended learning* (змішане навчання) з використанням сучасних ІКТ [8, с. 10]. Це безсумнівно трудомісткий процес, що вимагає значних ресурсів, а також ґрунтовних знань в області *on-line-інструментів*, проте вченими доведено, що таке навчання здатне позитивно впливати на рівень іншомовної компетентності фахівців. В основу вивчення іноземних мов доцільно покласти теорію педагогічного спілкування, оскільки згідно переконань дослідників [8, с. 7], вона спрямована на розвиток пізнавальної активності студентів.

*Методична підготовка:* Фахова підготовка майбутнього вчителя іноземних мов включає не тільки вивчення загально педагогічних дисциплін, але й методику викладання іноземної мови, з урахуванням тієї цільової групи, на яку вже під час навчання орієнтується студент. Так, навчання фахівців повинно передбачати ознайомлення з провідними новітніми європейськими методиками викладання іноземних мов, адаптованими під особливості

навчання у молодшому шкільному віці. Це може включати вивчення ігрових методик, інтерактивних занять, використання технологій у навчанні (наприклад у Польщі активно використовують «case-study», «flipped classroom technology», «project-based learning technology», «task-based learning and teaching», «content and language integrated learning technology» [8]; у Німеччині – «контактну педагогіку», інформаційно-комунікаційні технології [2]) тощо. Зокрема заслуговує пильної уваги для переймання ідей досвіду полімовний театр Швейцарії [9]. Використання такого театру у навчанні дає можливість забезпечувати одну з найважливіших базових навичок – вільне та виразне читання драматизованих текстів на різних мовах, предметах і рівнях (так званих сценаріїв театру читців), що покращує точність та автоматизацію розпізнавання слів, а отже й швидкочитання, і не менш важливу компетентність в усному та писемному мовленні, яка широко затребувана всіма на ринку праці. У полімовному театрі не важливі реквізити, костюми та декорації, їх практично не використовують. Учні не завчають своїх ролей чи текстів, тому що ефект залежатиме лише від того наскільки добре вони читають. Зазвичай цей театр працює двома-трьома мовами. Сюди входять також і мови мігрантів. Перед тим як учні розпочнуть працювати над сценою читацького театру, вчитель слугує для них зразком, а отже знайомить їх із змістом і мовою тексту, читаючи його вголос кількома мовами. Відповідно майбутнім фахівцям недостатньо вивчити лише одну іноземну мову для того, щоб самостійно ефективно використовувати полімовний театр для учнів. Однак, вони можуть об'єднуватися з іншими мовними консультантами та співпрацювати. Крім того, важливими рисами вчителів у процесі використання полімовного театру, на думку О. Демченко, має бути гнучкість, тобто здатність до імпровізації, відкритість до нових ідей, розвинена уява [3, с. 469].

*Практична підготовка:* Важлива не лише висока професійна компетентність у лінгвістичній галузі, а й прояв творчої активності. Саме тому однією з обов'язкових форм організації навчання, крім групової роботи, є самостійна діяльність студентів, яка передбачає індивідуалізоване навчання, тобто самостійне виконання поставлених перед ними завдань, спрямованих на закріплення знань та навичок, формування здібностей до саморозвитку, самопізнання, самонавчання та професійне самовдосконалення (самоосвіта, вправлення у моделюванні та проєктуванні (ігри, дидактична поезія, лінгвістичні казки, гумор та загалом фольклор), виконання практичних завдань, спеціально підібраних вправ, робота з дітьми). Працюючи вже з учнями в школі вчителі повинні виступати в ролі «культурних посередників», допомагати дітям почуватися комфортно та пишатися своєю багатомовною ідентичністю, а також усвідомлювати когнітивні переваги, притаманні багатомовності [10, с. 27].

Отже, вищенаведені стратегії, на наше переконання, допоможуть забезпечити новому поколінню вчителів початкових класів необхідні фахові знання, навички і компетенції для ефективної імпліmentaції європейської політики полімовності у Новій українській школі. До того ж посприяють їхній академічній мобільності. Водночас наголосимо, що важливо більше зосереджуватися на особистих потребах та індивідуальному розвитку вчителів. У них має бути сформована мотивація до вільного володіння кількома європейськими мовами та визначені конкретні цілі. Вивчення ними іноземної мови не повинно обмежуватися лише у закладах вищої освіти, а тривати упродовж всього життя. Доречною також буде регулярна оцінка та аналіз результатів мовного навчання для вдосконалення стратегій підготовки цих фахівців та досягнення бажаних мовних цілей їхніх майбутніх учнів.

#### **Список використаних джерел**

1. Василюк А. Обрис нової української школи і сучасна місія вчителів. *Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи*: зб. матеріалів XIX Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф., 2 жовтня 2018 р. Переяслав-Хмельницький, 2018. Вип. 19. С. 99-104.
2. Гаманюк В. А. Іншомовна освіта Німеччини у контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів: теорія і практика: монографія. КІП ДВНЗ «КНУ». Кривий Ріг: Видавничий дім. 2012. 377 с.

3. Демченко О. Європейські орієнтири у підготовці майбутніх педагогів до використання театру в соціально-виховній роботі. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голюк. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. Вип. 10. С. 467-471.
5. Постанова Верховної Ради України «Про прийняття за основу проекту Закону України про застосування англійської мови в Україні» № 3493-IX від 22.11.2023 року.  
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3493-IX#Text>
6. Яцимирська М. Мовна політика Європейського Союзу. *Вісник Львівського університету*. Серія Журналістика. 2019. Випуск 45. С. 316-322.
7. Commission staff working paper - Language learning at pre-primary level: making it efficient and sustainable - A policy handbook. Brussels. 2011.  
URL: <https://education.ec.europa.eu/document/commission-staff-working-paper-language-learning-at-pre-primary-level-making-it-efficient-and-sustainable-a-policy-handbook>
8. Gromov I., Kolomiets A. Foreign Language Training of Teachers in the Conditions of European Integration: Ukrainian and Polish Experience. 2020. 24 p.  
URL: [https://www.researchgate.net/publication/378403411\\_Foreign\\_Language\\_Training\\_of\\_Teachers\\_in\\_the\\_Conditions\\_of\\_European\\_Integration\\_Ukrainian\\_and\\_Polish\\_Experience](https://www.researchgate.net/publication/378403411_Foreign_Language_Training_of_Teachers_in_the_Conditions_of_European_Integration_Ukrainian_and_Polish_Experience)
9. Kutzelmann S., Massler, Ute Sprach - und Fachgrenzen überwinden: Die didaktische und strategische Konzeption des Fortbildungscurriculums zur Leseförderungsmethode Mehrsprachiges Lesetheater. Handbuch zu Theorie und Praxis. Opladen; Berlin; Toronto: Verlag Barbara Budrich 2017. S. 168-179.
10. Preparing Teachers for Diversity: the Role of Initial Teacher Education. Final Report to DG Education, Youth, Sport and Culture of the European Commission. / Public Policy and Management Institute (PPMI). Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. 113 p.

## CURRENT ASPECTS OF PREPARING CREATIVE TEACHERS IN HIGHER EDUCATION: THE EGALITARIAN PARADIGM

**Oksana Kikinezhdi**, Doctor of Sciences in Psychology, Professor  
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (TNPU)

**Анотація.** У статті розкриті актуальні питання підготовки нової генерації педагогів до створення егалітарно-освітнього середовища для дітей та молоді в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Виокремлено психолого-педагогічні умови становлення егалітарної особистості майбутніх фахівців, подано її визначення. Розроблено інноваційні технології для здійснення психолого-педагогічного супроводу творчо-професійного становлення майбутніх педагогів у закладі вищої освіти на засадах рівноправ'я статей в умовах сучасних викликів євроінтеграції.

**Ключові слова:** гендерна освіта, особистісно-егалітарний підхід, егалітарна особистість, гендерно-справедливе середовище, творчий вчитель.

**Abstract.** Psychological and pedagogical conditions for the development of an egalitarian personality in future professionals have been identified, and its definition is provided. The meaning of the concept of "egalitarian personality" has been defined. Innovative techniques of psychological and pedagogical support of the professional formation of future teachers based on gender equality have been developed.

**Keywords:** gender education, egalitarian personality, personal-egalitarian approach, gender-equitable environment, creative educator.